

constateerd" ambtsdragers len geschorst schen ons de

zonder meer ik mij een n, of er voln (óók oefegaan; welke ar ongeschik-ffen; of oot-ten is bij het eders, d.i. of istorale Brie-lenk hier ook zening willen rugen, of het naar door en propaganda urend worde en nog onbe-) strafmidde- te ruuwelings ten onrechte) mishandeld, fte schorsing Zachte heel- en of andere — het staan emelen. Zeer t veroordeelt oor een vóór- loopen. Hem verwerpt dit niet óf naar af te wijken ódijg het oot- e leiding van

t, de gestelde t Komt me laten liggen; twordd. en, als ik op der K.O. als g zou leggen voorts onder

in het schijnt elijk bekend, latijn de voer- the afgevaar- en. Maar het ze „nazittin- de lezing in l. Dr H. H. t feit, dat de de afgevaar- rwekeurig ann- t de K.O., en gen", ook die k zijn. Ik zal n, ook al blij- k al verschild tijnschen, deze adschen tekst arioozen com-

ijn. De Brem- Overijsel en werkt en ge- stijn moesten er nu geen nen door een algen op zijn id artikel had Wat nu volgt , maar ik zou is willen zien telid over een ktverklaring g dat het He- n andere ver- dan moeten reeuwsch of s B. kunnen artikelen der rol heeft ge- . Daarmee is niet doet zal , den zin der dan ook nooit te ging over t raadple- bij de taal en uitende kerk- nar men moet dat dit geen en, die lang- licht; secundo, ati ter Dordt- en hij opmerk- om een refor- gingen tegelijk t bij een her-

ziening der K.O. niet alle moeilijkheden zouden opgelost en lang niet alle mogelijkheid van misverstand zou uitgesloten zijn.

2. Deze vraag had inzender dunkt me beter niet kunnen stellen. Inderdaad is doorgaans de hollandsche tekst oorspronkelijk; soms is het echter precies andersom. Zóó b.v. te Wezel, waar juist de „tafel" die thans in art. 80 voorkomt, uit de „Ordonnances ecclésiastiques" van Calvijn (niet onveranderd) is overgenomen en in de latijnsche taal werd weergegeven. Aan 't eind der vergadering werden de besluiten eerst geteekend door de leden, die latijn verstonden; daarna teekenden de anderen, nadat hun de vertaling van 't latijnsche origineel was voorgelezen.

3. Inderdaad is de „tafel", die in de Wezelsche artikelen alleen betrekking had op predikanten, in 1581 verplaatst naar de „censure over kerkdiennaren", dat zijn predikanten, onderlingen en diakenen. Maar dat bewijst nog niet, dat alle onderdeelen van die tafel nu ook toepasselijk zouden zijn op alle ambtsdragers, gelijk dan ook de tekst doet zien.

4. Men zie niet voorbij, dat het latijn van Wezel (1568), Emden (1571), Middelburg (1581) en Dordrecht (1619) telkens van een andere hand is. De latinist van 1568 (men heeft vermoeden wie hij was, geen zekerheid) schijnt genoegzaam gehuld te hebben in variatie. Voor ons: dienst of dienstwerk gebruikt hij in kort bestek niet minder dan vijf synoniemen: munus, functio, officium, facultas, en dan ook nog eenmaal ministerium. Dat men bij een dergelijke „jacht" op synoniemen een enkele maal over de schreef gaat, kan dunkt me niet al te groote verwondering wekken.

5. Geschiedde reeds daadwerkelijk in 1581. Wat een nationale synode deed, wordt alleen nog eens constateerd herhaald door een provinciale synode; in de geschiedenis van 't kerkrecht een heel gewone figuur. Overigens verwijs ik naar 3.

6. O zeker. Ik meen zelfs, dat er alle reden is om b.v. het ambt van ouderling gewichtvoller en van meer beteekenis te achten, dan doorgaans in het verleden geschied is.

En ik geloof, dat alle zonde revolutie tegen de allerhoogste Majesteit, en dus in wezen gelijk is.

Maar daarover loopt het geschil niet. De vraag was: kan men een bepaling, voor predikanten bedoeld, in een geheel andere situatie voor ouderlingen en diakenen toepasselijk achten?

7. Niet over perfidia liep het meeningsverschil, maar over „trouweloze verlaten van den dienst". Niet ik ben met die laatste bepaling als mogelijke of niet-mogelijke schorsingsgrond voor den dag gekomen. En na hetgeen ik schreef sub alinea 8 meen ik, dat verdere discussie over dit punt gevoeglijk achterwege kan blijven. Slechts moge ik nog dit opmerken, dat nu toch de toevlucht genomen wordt tot de latijnsche tekst. En dat iemand, die zich alleen aan den hollandschen tekst wil houden, in 't onderhavige geval met het begrip „meineedigheid" niet klaar komt. De gebruikelijke beteekenis die we thans aan dit woord hechten verschilt niet van de verklaring die Kiliaan er van geeft in zijn Woordenboek, dat van zoo groote beteekenis gebleken is voor de kennis van het nederlandsch der 16e en 17e eeuw. Vergis ik me niet, dan verscheen de eerste druk van dit woordenboek in 1591, en nam het de woordenschat op die onze taal in den tijd van onze eerste synoden rijk was. Welnu, in een der latere drukken verklaart Kiliaan „meineedigheid" als periurium, en voorts als: qui aliter iurat quam sentit (wie anders zweert, dan hij (in zijn hart) gevoelt); qui sciens periurium facit (wie welbewust een valschen eed aflegt). Was dat nu evenzoo in het geval, door inzender gesteld?

Ik hoop niet dat men mij dit breedvoerig-antwoord euvel duidt. Het gold immers ook niet een splinterige kwestie of een zaak van ondergeschikt belang, maar een thema, voor de praktijk van ons kerkelijk leven van niet weinig gewicht. P. D.

Een „ironisch" verhaal

Enkele weken geleden schreef ik erover, dat ds B. A. Bos er den nadruk op lei, dat we over „Oosterbeek" (dat wij zagen, en zien, als een beweging, waar buitenstaanders de hand in hadden) hadden geschreven als over een aanval op de vrijmaking als acte van trouw, en dat we zulks deden reeds voordat de Oosterbeeksche publicaties (althans in conclusie-reeks nummer I, er zouden er ettelijke volgen.....) geschied waren. Ik merkte toen op, dat iedereen welhaast zien kon, waar dat op uittiep, en gaf voorts te verstaan, dat er al lang geleden over gedroomd was. Een heele gemeente terug te leiden naar de synodocratie. Terwijl een vooraanstaande figuur uit dien kring de gereformeerde kerk rekende tot de „Schilder-groep".

Op die zaak kwam eenige openbare reactie. Volledigheidshalve nemen we het heele stuk op, van a tot z. Het is onderteekend door ds B. A. Bos, staat in diens blad De Roeper, en luidt als volgt:

Ik ken iemand, die nimmer heeft opgehouden te doleren over de kerkelijke scheuring, die in 1944 en volgende jaren heeft plaats gevonden, en zowel vóór als na zijn vrijmaking geen poging heeft onbeproefd gelaten om de weg tot elkander weer te banen.

Na zijn vrijmaking hield hij de broeders, waarvan hij zich gescheiden zag, bestendig voor, dat de consensiebinding en het hiërarchisch optreden van die zijde het herstel der gemeenschap in de weg stond. Men wilde evenwel op zijn vertogen niet ingaan, en stelde de zaak steeds zo voor, dat hij en anderen waren weggelopen en een eigen zaakje hadden gesticht.

Zijn antisectarische geest werd daardoor ten zeerste gegriefd, en ruim een jaar geleden kwam hij op de gedachte om door een opzienbarende daad de leugen, waarmede men aan de andere zijde werd in slaap gestust, als zouden de vrijgemaakten scheurmakers en sectariërs zijn, te doorbreken.

Hij schreef in zijn kerkbode met deze uitgedrukte bedoeling een artikel, dat hierop neerkwam: Laten wij een aanbod tot hereniging doen, zonder enige eis te stellen, doch daarbij alleen ons oud-gereformeerde naamkaartje presenteren: wij weten ons gebonden aan Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid alleen, en aan de Kerkenordening, zoals die laatstelijk gewijzigd is in Middelburg 1933. Dan moet men van de andere zijde uit de hoek komen. Als men ons accepteert, zoals wij ons aandienen, dan geeft men daarmee officieel de extra-binding en de nieuwe kerkrechtelijke beslissingen prijs. Als ze ons zo niet accepteren op ons oud-gereformeerde naamkaartje, dan blijkt zonnedaar, aan welke zijde het sectarisme zit.

Ironisch schreef hij verder over de berichtgeving, waartoe een dergelijke stunt aanleiding zou geven. Cople voor de bladen: De Schildergroep te X. keert terug. Vreemd is alleen, dat ze erbij zeggen, enkel-maar-Gereformeerd willen blijven.

Het stuk werd niet gepubliceerd. „Zwakke" broeders hadden de zaak niet door, en de schrijver kwam aan hen tegemoet. De ingewijden beloofden elkander verder over de zaak te zwijgen.

Maar de „zwakke broeders" zwegen niet. De schrijver kreeg al spoedig brieven uit den lande, met het verzoek mee te delen of het waar was, wat er beweerd

werd, dat hij aan zijn kerkeraad het officiële voorstel had gedaan om maar weer synodaal te worden. Natuurlijk antwoordde hij: dat is pure laster.

Na „Oosterbeek II" nam de fluijstercampagne groter omvang aan. De man had daaraan mede gedaan, en dat was erg. Maar er waren nog veel erger dingen gebeurd. Als men alles eens wist.....

Toen kwam het achtergehouden artikel in extenso op de proppen. Ziet u wel, hoe erg het met die man al van voorlang is?

Tenslotte ging De Rformatie meefluisteren. De hoofd-redacteur schreef in het nummer van 21 Mei aan mijn adres: „Durft U loochenen, dat reeds in 't voorjaar 1948 erover gedroomd werd, een heele gemeente „terug te leiden" naar de synodocratie? Wij weten altijd een beetje meer dan de peuselaars der menschen en toedieners van duitseche interpretaties in de krant wordt gezet. En kennen sommige wegen". En even later in een ander artikel: „Wij mogen niet gelooven, dat ds B. A. Bos zich zal laten aanleunen, wat toch wel eens uit Oosterbeeksche kringen gelanceerd is, dat de Gereformeerde Kerken van Nederland een „Schilder-groep" zijn; ik neem aan, dat hij zulk spreken verfoeit, ongeacht, wie er zich aan bezondigen zou".

Daarop zond mijn bovengenoemde kennis mij een briefje, waarin hij onder meer het volgende schreef: „Persoonlijk wil ik de laster verdragen.

Maar de Kerken die ik liefheb, worden door die insinuaties vergiftigd. Wil daarom mededelen:

1. dat ik er nimmer over gedroomd heb, mijn gemeente terug te leiden tot de synodocratie, en dat ik nooit een andere eenheid gezocht heb dan op zuiver gereformeerde grondslag zonder sectarische bindingen en hiërarchische dwangbuizen;

2. dat ik het spreken over een „Schilder-groep" verfoei, en anderen sprekend invoerend, juist getracht heb de leugen daarvan te doorbreken".

Nu weten de lezers al iets.

Omdat we het verhaal overigens niet juist achten, hopen we ook onzerzijds iets ervan te zeggen in een volgend nummer. K. S.

Eenige bijdragen tot opening der Schriften

POP. WETENSCH. SCHETSEN

Oordeel naar waarheid (III, Slot)

Met het voorafgaande zijn we al een belangrijk eind gevorderd in de richting van een zuivere verklaring van de verzen 14 en 15. Toch zijn nog enkele aanvullingen noodig.

Allereerst moeten we bijzondere aandacht schenken aan de woorden „dezen..... zijn zichzelf een wet". Wat bedoelt de apostel hiermee?

Volgens Greijdanus erkent hij aldus, dat ook de heidenen wel daden verrichten, die in overeenstemming zijn met de wet. Paulus zegt hier, dat ook de heidenen eenige kennis van Gods wet bezitten.

Van Leeuwen omschrijft de slotwoorden van vs 14 aldus: „Er is bij hen dan nog een norm en regel der gerechtigheid".

Maar eigenlijk staat wat men er op die manier van maakt toch niet in den tekst. Welke functie van de wet schuift Paulus n.l. in dit hoofdstuk naar voren? Wel: die van norm van beoordeling voor de rechtbank van God (Vgl. vs 12).

Als dus in vers 14 gezegd wordt, dat de heidenen zichzelf een wet zijn, dan beteekent dat dit: zij zelf vormen den maatstaf, waarnaar God hen oordeelt.

Alleen maar: men moet dat niet verkeerd verstaan, als zouden de heidenen menschen individueel naar zichzelf gemeten worden. Want dat zou zinloos zijn en de opheffing van het rechtsgeding beteekenen. Hier staat, dat een heidenvolk collectief in zichzelf een maatstaf van beoordeling vindt straks bij het gericht voor Gods troon.

Nietwaar? In het vorig artikel bleek, dat Paulus begon met den Jood uit te schakelen als aanklager van den heiden. De Sinaitische wet is niet de maatstaf, waarnaar de heiden straks gevonnist wordt. Niet de Jood oordeelt den heiden.

Maar dat is nog enkel negatief. Positief laat Paulus nu volgen: de heiden oordeelt den heiden. Dá is de zin van de woorden „de heidenen zijn zichzelf een wet": onder afwijzing van de inmenging der Joden poneert Paulus daarmee de „he-autonomie" der heidenen, d.w.z. hun „zelfgenoegzaamheid" bij eigen berechting.

Deze uitleg vindt zijn bevestiging in de woorden „onder elkander", die even later volgen. Wij moeten daarbij in 't tweede plaats nog stilstaan. Ze zijn n.l. voorzover we hebben nagegaan nog niet voldoende nauwkeurig uitgelegd.

Er is wel over gestreden of met „elkaar" personen zijn bedoeld, die die gedachten koesteren (ev. ook uitspreken), dan wel die gedachten zelf. De laatste mening is van Leeuwen toegedaan, terwijl Greijdanus zich op het eerstgenoemde standpunt plaatst. In het eerste geval is men van oordeel, dat de beteekenis der woorden deze is: er is bij de heidenen wederzijdsche beoordeling van elkanders handelingen (Gr.); in het tweede geval ziet men het zoo: „De overleggingen na de bedreven daad slingeren heen en weer, zijn van tegenstrijdigen aard, wanneer zij opkomen in het hart" (v. L.).

Maar hoe dan ook: steeds acht men hier gesproken van een wederzijdsche beschuldiging.

Anders uitgedrukt: men beschouwt „elkander" als het lijdend voorwerp van „beschuldigen" (resp. „verontschuldigen"). Maar ik geloof niet, dat Paulus zich, was dat zijn bedoeling geweest, zóó in het Grieksch had kunnen uitdrukken.¹⁾

Het voorzetsel dat de Stat. vert. met „onder" heeft weergegeven beteekent eigenlijk „tusschen". (In eerste instantie heeft het dus plaatselijken zin, in tweeder evenwel ook tijdelijken zin.) In niet-letterlijke beteekenissen, zooals hier, komt het nog slechts éénmaal vaker voor in het N.T. en een vergelijking met deze plaats is van opmerkelijk groote waarde voor het verstaan van den eigenlijken zin hier.

In Matth. 18:15 lezen we: „Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tusschen u en hem alleen.....". Daar wordt dus met het voorzetsel „tusschen" de kring aangeduid waarbinnen een kwestie wordt uitgevochten!

„Onder elkaar" beteekent dus zooveel als: „in eigen (besloten) kring" (precies als in het Nederlandsch!).

Nu krijgt in onzen tekst (Rom. 2:15) het „onder elkaar" een zwaar accent door zijn plaatsing vóór aan in den zin. Er wordt daarin nog eens de nadruk op gelegd: de heidenen maken het voor Gods rechterstoel onder elkaar wel uit; Joden worden tot de zitting niet toegelaten!

Er zijn nóg enkele argumenten aan te voeren voor de zienswijze die wij hierboven verdedigden. Het eerste heeft betrekking op de verbinding van de verzen 14, 15 met de omliggende, het tweede op den inhoud van 14, 15.

Men is het er wel over eens — Greijdanus en van Leeuwen inbegrepen — dat de lezing die onze Stat. vert. in den aanvang van vs 17 volgt, niet de juiste is. Het vers begint volgens andere handschriften niet met „zie", maar met „maar indien". Deze lezing is vrij zeker de oorspronkelijke. (De andere is gemakkelijker te verklaren; het maakt maar één letter verschil.) Nu voelt men wel, dat met „maar indien" een andere mogelijkheid wordt gesteld. Paulus werkt hier een tweede geval uit. Inderdaad had hij in vs 12 twee gevallen onderscheiden in het oordeel: 1e menschen zonder wet (heidene); 2e menschen onder de wet (Joden). Dat hij de tweede groep behandelt in vs 17 en vlgg., zal wel niemand betwisten. Maar waar blijft op Greijdanus' standpunt de uitwerking van het eerste geval? Bij hem hangt het „maar indien" in de lucht doordat hij vs 13-15 er tusschen uitgelicht heeft. Maar laten we die hun plaats behouden, dan is de zaak gezond. Immers: nu zien we met het „want wanneer" (vs 14) de eerste mogelijkheid van vs 12 behandeld.

Eigenlijk raakt ook dit argument reeds den zakelijken inhoud van vs 14, 15. De formeele samenhang tusschen 12, 14, 17 laat geen andere opvatting toe, dan in 14, 15 gesproken te achten van het oor-

¹⁾ De apostel zou zich hier dan eigenlijk van vertaald Latijn hebben bediend, dunkt me. Maar dat zal wel niemand aannemen.